

Νέος ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ—Ν. Π. ΜΠΟΧΛΟΥΡΟΣ—ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΝΑΓΗ ΜΠΕΝΑΚΗ 6

Α Γ Ρ Υ Π Ν Ι Α

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Βαρεία σάν πέτρα,
σά μολύβι πέφτει απόψε
στο δίσκο της καρδιάς μου ή θύμησή σου.

Είναι γιατί σ' αγαπώ
Και σ' έχω χάσει;
Είναι γιατί σέ ποθώ και δέν ελπίζω νά σέ συναντήσω;

Δέν ξέρω... Τό φεγγάρι,
γλιστρώντας μέσ απ' τις άνθισμένες δαμασκηνιές,
σχεδιάζει μελαγχολικές
δαντέλλες στο προσκέφαλό μου,

Κι' έγώ άγρυπνώ στοῦ τραπεζιοῦ τήν άκρη,
μέ τό κεφάλι μέσα στις παλάμες.
Είναι για σένα; Είναι για μένα;
Είναι για τή ματαιότητα τής ζωής πού δλο μᾶς φεύγει;
Μήτε αυτό δέν τό ξέρω...

Βαρεία σάν πέτρα,
σά μολύβι πέφτει απόψε
στο τέλμα της καρδιάς μου ή θύμησή σου.

ΚΟΥΛΗΣ ΑΛΕΠΗΣ

□□

ΣΤΟ ΜΑΡΚΟ ΜΠΟΤΣΑΡΗ

Φόρεσα τὰ τσαρούχια σου, πού τρίζαν στοῦ χωριῶ
φόντας ή μάνα σου μέ γέννησε φτωχό παιδάκι, Μάρκο.

Ντριλίνα ροῦχα και ποδάρια φτερωτά.

Στή μέση μου τήν άμαθη ζώστηκα τό σελάχι
μέ τὰ βαριά και τ' άσημένια σου κομπούρια...

Στόν ὄμο τό ταγάρι σου στοῦ χέρι τό ραβδί...

Έρημιές από λιθάρια σέ γεννοῦν κι' αντίλαοι πού οβήνουν στοῦ σκοταδι...

Ψωμί μπομπότα, κρίθινο, φλασκι κρασί γεμάτο,

ρυθμός τό πόδι σήκωσε πάνω στόν κουρνιαχτό.

Φλοκάτα στ' άνεμόδαρμα μέ ζέστανε τό βράδι, σέ μιάν ὄγρη σπηλιά...

Φωτάναμα, οὔτε λύχνος.

Οί άντρειωμένοι μέ ζητοῦν στή φοβισμένη νύχτα.

Οί λύκοι άλυχτεῦν και τρέμουνε τῶν σκλάβωνε τ' άσκέρια.

Μά ἐσὺ τή νύχτα κρέμασες τοῦ κλέφτη τό σακκούλι στήν ἐλιά μου,

φωτᾶς τό θεοσκοτάδο κι ἔτσι νεκρός άκόμα.

Τρέμει ἐν' άστέρι τήν σύγή, μαργώνει ή μαύρη ή πλάση

στοῦ ριζωμα σάν τό σκυλί μαζεῦεται τ' άσκέρι,

στής λευτεριάς τή συναξη, τό κλέφτικο «καρούλι».

Όλόρθος μέ τήν κάπα σου πετάχτηκες προστά μας, ζυγώνεις τό γκρεμό.

Ρίξε τή λάμια σου στή στράτα μας

πού θάνατον ὀλοῦθε της μυρίζει.

Και τής εἰρήνης τό σταυρό μέ τ' άγιο χέρι γράψε.

ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ

Ἡ κριτική πιά για τό ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη ἔχει πεί τήν τελεσίδικη τής γνώμη. Είναι μεγάλο. Κι' ἡ γνώμη αὐτή, πού κανείς σήμερα δέν τολμάει νά τήν ἀμφισβητήσει, δέν εἶναι οὔτε ἀνθαίρετη μήτε και ὑπερβολική. Τό πεζογραφικό ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη εἶναι τό πιδ σίερεο και τό πιδ ὀλοκληρωμένο, πού μᾶς ἔχει δώσει, ὡς τὰ τώρα ἡ Νεοελληνική Λογοτεχνία. Και κυρίως τό πιδ πηγαῖο και τό πιδ ἀληθινό. Είναι ἄλλωστε βασισμένο και ἀναπτυγμένο πάνω σέ μιὰ γνώσια, ἀλλά ἰδιόμορφη ἐκδήλωση τοῦ λαοῦ μας, τήν ἑλληνική θρησκευτική λαϊκότητα. Αὐτή στοῦ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη, εἶναι παντοῦ ἐκδηλη. Στήν ἔκφραση, σιδ αἰσθημα, και στήν περιγραφή. Ἐτσι ἀπό τό ἔργο του ὁ Παπαδιαμάντης μᾶς δίδει σάν ἡ πιδ γνώσια ἑλληνική φωνή. Ἄφοῦ κι' αὐτή ἡ γλώσσα του, παρά τήν τυπική τής ἀκρίβεια δέν εἶναι καθαρεύουσα, εἶναι κι' αὐτή ἕνα ἄλλο εἶδος δημοτικῆς, μιὰ γλωσσική ἔκφραση πού προέκυψε ἀπό τή ζύωση μᾶς ἀξιόλογης μερίδας τοῦ λαοῦ μας, τής θρησκευόμενης κι' ἐπομένως τής πιδ μορφωμένης σά παλαιῶκα χρόνια, μέσα στήν ἐκκλησία, μέ τὰ τροπάρια και τὰ κείμενα τῶν ἁγίων γραφῶν. Κωνιολογίς μιᾶς δημοτικῆς γλώσσας ἰδιόμορφης, γνώσιας ἐπίσης, και ζωντανῆς, πού ὁ ἄλλος λαός μπορεῖ νά μή τήν μιλοῦσε, τήν ἐνοιαθε δμως. τοῦ ἐπιβαλόταν και τόν συνκινούσε. Και ὁ Παπαδιαμάντης (Συνέχεια στή σελ 7)

ΟΡΜΗΝΙΕΣ ΓΕΡΟΥ ΧΩΡΙΑΤΗ ΣΕ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟ ΤΑΞΙΔΙΩΤΗ

ΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ὁ θεὸς μου ὁ Μελίκ ταξίδεψε ἀπ' τὸ Φρέσνο στὴ Νέα Ἰόρκη. Πρὶν πάρεי τὸ τραῖνο ὁ μπάρμπας του ὁ Γκάρρο τὸν ἐπισκέφτηκε καὶ τοῦ μίλησε γιὰ τοὺς κινδύνους τοῦ ταξιδιοῦ.

—“Ὄταν ἀνέβεις στὸ τραῖνο, τοῦπε, διάλεξε με προσοχὴ τὴ θέση σου, κάτσε χάμου καὶ μὴν κοιτᾶς γύρω σου.

—Ναί, μπάρμπα, ἔκανε ὁ θεὸς μου.

—Κάμποση ὥρα ἀφότου τὸ τραῖνο θάχει ξεκινήσει, δυὸ ἄντρες με στολὴ θὰ μποῦνε μέσα καὶ θὰ σοῦ ζητήσουνε τὸ εἰσιτήριο. Μὴν τοὺς δώσεις σημασία. Θάναι ἀπατεῶνες.

—Καί πῶς θὰ τὸ καταλάβω; ρώτησε ὁ θεὸς μου.

—Θὰ τὸ καταλάβεις. Δὲν εἶσαι δὰ κανένα μωρουδάκι, ξαναεἶπε ὁ γέρος.

—Ναί, μπάρμπα.

—Πρὶν ἀκόμη προχωρήσετε εἴκοσι μίλια, ἕνας συμπαθητικὸς νέος θάρθει καὶ θὰ σοῦ δώσει τσιγάρο. Νὰ τοῦ πεῖς πῶς δὲν καπνίζεις. Τὸ τσιγάρο θάναι χαρμανιασμένο.

—Ναί, μπάρμπα, ἀπάντησε ὁ θεὸς μου στενοχωρημένος.

—Καθὼς θὰ πηγαίνεις γιὰ φαί, μιὰ πολὺ ὁμορφὴ κοπέλλα θὰ σκουντάψει πάνω σου ξεπίτηδες καὶ σχεδὸν θὰ σ' ἀγκαλιάσει. Θὰ σοῦ ζητήση συγγνώμη με πολλὰ νάζια καὶ σκέρτσα, κι' ἐσύ καθὼς θάχεις ξανάψει, θὰ προσπαθήσεις νὰ πιᾶσεις φιλικὰ μαζί της. Συγκράτησε τὸν ἑαυτὸ σου καὶ τράβα μέσα νὰ φᾶς. Ἡ γυναίκα αὐτὴ θάναι καμιὰ παρδαλή.

—Τί θάναι; ρώτησε ὁ θεὸς μου.

—Βρῶμα! ξεφώνησε ὁ γέρος. Τράβα μέσα καὶ φάε. Παράγγειλε τὸ καλύτερο φαί κι' ἄν εἶναι κόσμος κι' ἡ ὁμορφὴ κοπέλλα κάτσει ἀγνάντια σου μὴν τὴν κοιτάξεις στὰ μάτια. Ἄν σοῦ μιλήσει, κάνε τὸν κουφὸ.

—Ναί, ἔκανε ὁ θεὸς μου.

—Κάνε τὸν κουφὸ, συνέχισε ὁ γέρος. Ἔτσι θὰ μπορέσεις νὰ ξεφύγεις.

—Νὰ ξεφύγω τί πράμα, μπάρμπα μου;

—Νὰ ξεφύγεις ἀπ' ὄλο αὐτὸ τὸ ἄμαρτωλὸ φροῦτο. Ἔχω ταξιδέψει ἐγὼ καὶ ξέρω τί σοῦ λέω, εἶπε ὁ γέρος.

—Ναί, μπάρμπα.

—Ἄς μὴν ποῦμε περισσότερα γι' αὐτὸ γιατί πιστεύω πῶς κατάλαβες.

—Ναί, μπάρμπα. Κατάλαβα.

—Ἄς μὴν λέμε πάλι τὰ ἴδια. Τελείωσε. Ἔχω ἑφτά παιδιὰ. Ἡ ζήση μου στάθηκε τίμια καὶ σωστή. Ἄς μὴν τὸ σκεφτόμαστε ἄλλο πιά. Ἔχω χωράφια, ἀμπέλια, δέντρα, ζωντανὰ καὶ λεφτά. Κανείς δὲν μπορεῖ νὰ τᾶχει ὄλα, ἐξὸν κάποτε γιὰ μιὰ δυὸ μέρες.

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟΥ

ΟΥΙΛΙΑΜ ΣΑΡΟΓΙΑΝ

α

—Ναί, μπάρμπα.

—Γυρνώντας πίσω στὴ θέση σου ὕστερ' ἀπ' τὸ φαί, συνέχισε ὁ γέρος, θὰ περάσεις ἀπ' τὸ καπνιστήριο. Ἐκεῖ θὰ βρεῖς νάχουν ἀρχίσει τὸ τζόγο. Οἱ χαρτοπαίχτες θ'ἄνε τρεῖς μεσόκοποι με φανταχτερὰ δαχτυλίδια στὰ χέρια τους. Θὰ σοῦ κουνήσουν χαμογελαστὰ τὸ κεφάλι τους κι' ἕνας ἀπὸ δαῦτους θὰ σε προσκαλέσει νὰ πάρεις μέρος στὸ παιγνίδι. Πές τους: «Ὅχι μιλάω ἐγγλέζικα».

—Ναί, μπάρμπα.

—Αὐτὰ εἶν' ὄλα.

—Φαριστῶ πολὺ, μπάρμπα μου, τοῦ εἶπε ὁ νέος καὶ σηκώθηκε πάνω.

—Ἀκόμα ἕνα πράμα, τοῦ φώναξε ὁ γέρος. Σάν πᾶς στὸ κρεβάτι τὸ βράδι, βγάλε τὰ λεφτά σου ἀπ' τὴν τσέπη καὶ βάλτα στὸ παπούτσι σου. Βάλε τὸ παπούτσι σου κάτω ἀπ' τὸ μαξιλάρι ἀκούμπα τὸ κεφάλι σου στὸ μαξιλάρι ὅλη τὴ νύχτα καὶ μὴν κοιμηθεῖς.

—Ναί, μπάρμπα, ἔκανε ἐπιτέλους ὁ θεὸς μου.

—Αὐτὰ εἶν' ὄλα. Καὶ τίποτ' ἄλλο.

* * *

Ὁ γέρος ἔφυγε καὶ τὴν ἄλλη μέρα ὁ θεὸς μου ὁ Μελίκ πῆρε τὴν τσιγάρο καὶ ταξίδεψε ἴσα γιὰ τὴ Νέα Ἰόρκη. Οἱ δυὸ ἄντρες με τὴ στολὴ δὲν ἦταν ἀπατεῶνες, ὁ νεαρὸς με τὸ χαρμανιασμένο τσιγάρο δὲν φάνηκε κι' ἡ ὁμορφὴ κοπέλλα δὲν κάθισε ἀγνάντια στὸ τραπέζι, τοῦ θείο μου τὴν ὥρα τοῦ φαγιοῦ, οὔτε κανένας τζόγος εἶχε ἀρχίσει στὸ καπνιστήριο. Ὁ θεὸς μου ἔβαλε τὰ λεφτά του στὸ παπούτσι του κι' ἔβαλε τὸ παπούτσι κάτω ἀπ' τὸ μαξιλάρι καὶ δὲν ἔκλεισε μάτι ὀλονυχτίς τὴν πρώτη βραδιά, μὰ τὴ δεύτερη παράτησε ὄλες αὐτέες τις σκοτοῦρες.

Τὴ δεύτερη βραδιὰ αὐτὸς ὁ ἴδιος πρόσφερε ἕνα τσιγάρο σ' ἕναν ἄλλο νεαρό, πού ὁ ἄλλος αὐτὸς νεαρὸς τὸ δέχτηκε. Στὸ φαί ὁ θεὸς μου βγήκε ἔξω ἀπ' τὰ θριά του καὶ κάθισε με μιὰ νεαρὴ κοπέλλα στὸ τραπέζι. Ὁ ἴδιος ἀρχισε τὸ πόκερ στὸ καπνιστήριο, καὶ πολὺ πρὶν τὸ τραῖνο φτάσει στὴ Νέα Ἰόρκη, ὁ θεὸς μου ἤξερε τὸν καθένα μες στὸ τραῖνο κι' ὄλοι τὸν ἤξεραν. Ἀκόμη καθὼς τὸ τραῖνο περνοῦσε ἀπ' τὸ Ὁχάιτο, ὁ θεὸς μου με τὸ νεαρὸ πούχε δεχτεῖ τὸ τσιγάρο καὶ με δυὸ κοπέλλες πού πήγαιναν στὸ Βασσάρ, ἔκαναν ἕνα κουαρτέτο καὶ τραγούδισαν.

Τὸ ταξίδι ἦτανε ἐξαιρετικὰ ἐφχάριστο.

Ὅταν ὁ θεὸς μου ὁ Μελίκ γύρισε πίσω ἀπ' τὴ Νέα Ἰόρκη, ὁ μπάρμπας του ὁ Γκάρρο τὸν ἐπισκέφτηκε πάλι.

—Βλέπω, φαίνεσαι μιὰ χαρά, εἶπε. Ἀκολούθησες τίς συμβουλές μου;

—Ναί, μπάρμπα, ἔκανε ὁ θεὸς μου.

Ὁ γέρος κοίταξε πέρα μακριὰ.

—Εἶμαι εὐχαριστημένος πού κάποιος ὠφελήθηκε ἀπ' τὴν πείρα μου, μουρμούρισε εὐχαριστημένος καὶ σηκώθηκε νὰ φύγει.

Μεταφραστής

ΚΩΣΤΑΣ ΜΙΡΑΝΑΣ

ΘΡΙΑΜΒΙΚΟ ΕΜΒΑΘΗΡΙΟ ΜΠΡΟΣ ΣΤΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ

(*ΕΝ ΩΡΑ ΝΥΚΤΟΣ ΔΩΔΕΚΑΤΗ*)

Κύριε,

*τὸν λόγο τὸν μεγάλο, τὸν τρανὸ
πὸν σὰ θεριακωμένη δ'ἔκ' ἀπὸ τὸν πῶ,
τὸν λόγο πὸν ποτὲς δὲν θὰ τὸν πῶ,
μὰ μέσ' ἀπὸ τὰ βράθη τῆς ἄγριας αἴσθησης κινάει
καὶ στὸ θρονὶ σου, τῆς ἀλήθειας χλευασμὸς, σιμώνει,
ἀπόψε πὸν τὸ δειλινὸ γκριζαίνει
τοὺς κρόταφους, τὴν αἴσθηση, τὸν νοῦ
τὸν τραγουδοῦνε ταῖρια ταῖρια οἱ πεθαμένοι
λογῆς λογῆς μνηήματα
σὲ σαρκασμὸ ἀνοίγουνε τὰ μνηήματα.*

Θὰ σοῦ μιλήσω ἔτσι ἀπλά σὰν τὸ παιδί πὸν κρύβει μιὰ πληγὴ μέσ' στὴν παλάμη. Σὰ νεροφίδα πὸν στυγὰ στὴ γῆ κινάει γιὰ τὴν κροβύση καὶ νοιώθει στὰ σωθικά νὰ σπαρταροῦν οἱ πόθοι καὶ εἶναι γραφὸ τῆς νὰ μὴ φτιάσει στὴν πηγή Ὡμέ! Ποιά τάχα μάγισσα ξωθιά με βύζαξε με ἀραχλὴ μοῦρα στεῖρα καὶ ἀπὸ ἀγάπης ὄνειρα πλανεύτηκα καὶ ἔτσι τῆς Δαμασκὸς τὸν δρόμο δὲν τὸν πῆρα.

Κύριε, εἶμαι ὁ δουλευτής πὸν στὸ βυζὶ τῆς μάννας μου ἔχω βυζάξει τὴν καρδιά της. Γιὰ πόλεμο ἄρματα δὲν ζώστηκα μὶνο ἔγινε ὁ στείρος ζευγολάτης, πὸν ὅλη τὴ μέρα λαχταρῶ στὸ ὄνει, καὶ λίγη χλωροσία δὲν ἔχω μάσει· σὲ πανηγύρια δὲν καλέστηκα μῆτε ἐννοίωσα ποτὲ γιορτάσι. Ἐγὼ καὶ τῆς γυναικὸς τὸ γλυκὸ φιλὶ καὶ τοῦ κορμιοῦ της τὴν γλυκειὰν ἀχνάδα τὴν ἀπαρνήθηκα καὶ ὅλη τὴν ἡβὴ μου, μπροδὸς στὰ κοινίσματα τὴν ἔκαψα λαμπάδα. Ἐγὼ ἔμαι ὁ Ἄβελ, Κύριε πὸν με σκότισε ὁ ἀδελ-
[φός μου]

καὶ γι' αὐτὸν τὸν μόσχο τὸν σιτυτὸ ἔχεις θυσιάσει. Μὰ ζὸν με τίς φρόνιμες παρθένες σου σὲ πρόσμενα καὶ σὺ τοὺς οβυσμένους λόχγους ἔχεις ἀγκαλιάσει. Εἶμαι γὰρ πὸν τοῦ ψωμιοῦ μου τὴν μπουκιὰ τὴν [τρέβηδες μακριὰ τῆς πείνας μου τὴν ὥρα τὸ κορμὶ μου «εἰς λάκκον» τόριξες καὶ μοῦ τὸ γέμισες με λέπρα καὶ με πῶρα.

Τώρα ἡ νυχτιά με βόηκε πληγιασμένο, ἐτοιμοθάνατο καὶ με τίς κόχες τῶν ματιῶν γιομάτες αἷμα· μοῦ γνέφει ἡ ἀλήθεια κρούα γιομάτη θάνατο με περιπαίζει ξαδιάντροπα τὸ ψέμμα. Κι' ἐρχεσαι ἀργὰ ἀργὰ τ' ἀπόβραδο στὴ φαρυδιὰ τῆς Μητροπόλεως πλατεία· ἐπὶ πάλον ὄνου ὁ Νυμφίος ἐρχεται καὶ τ' ὄρανον γαληνεύει ἡ τρικνημία. Καὶ με καλεῖς

καὶ ἐγὼ μπροστὰ στὸ κέλευσμα τῆς παρουσίας σου, νοιώθω τίς σάλπιγγες νὰ ἤχοῦνε·

*θωρῶ καὶ λέω τὰ μνηήματα π' ἀνοίξανε
καὶ οἱ δίκαιοι μαζευτήκαν νὰ κριθοῦνε.*

*Μὲ τίς πληγὲς τίς ὀμψιασμένες π' ἀνοίξανε
μὲ τὰ μάτια πὸν ἐσὺ μοῦ τᾶχεις βγάλει·
σὲ μιὰ καινούργια Ἰερουσαλήμ σὲ δέχομαι
καὶ Ὡσαννά, Ὡσαννά, Ὡσαννα, κράζω καὶ πάλι.*

ΝΙΚΟΣ ΜΠΟΧΛΟΓΥΡΟΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΟΝ ΕΡΩΤΑ

Ἄνεμισε σὰ φλάμπουρο τῆς κλεφτουριᾶς τ' Ὀλύμπου π' ἀντρεῖα βουνῶν τὸ χαίρεται, γήλιος τὸ καμαρώνει, ἀπὰν' ἀπὸ τίς καταχνιὲς τοῦ προβατοῦ κάμπο, τῆς ἐλατιᾶς τὸ λύγισμα κι' ὁ ροῦς τοῦ κεφαλάρη. Ἔρωτα πρωτοτίναχτε! Ἄγερινὸν νὰ μοιάζεις, π' ὄρθρο βαθὺν πυρόμαχος στὰ διάσελα πετιέται, γραμμένο μάτι μπιρμπιλὸ κι' ἀμάχη στὸ σκοινιάδι. Καὶ τὸν φθονοῦν τὰ πέλαγα τοῦ κάμπο τοῦ κοινάρου νὰ τοῦ ρουφήξουν τὴ φεγγιὰ καὶ ν' ἀστραφιοβολήσουν.

Παιδόπουλο τῆς προκοπῆς, φεγγάρι τῆς εἰρήνης! Μὴ χάνεις τὸν ἄγερα σου, τὴ φωτοπερηφάνεια καὶ τ' ἄπειρο τῆς λεφτεριᾶς, π' ἀήτοι τὸ περετεῖουν. Στὸ φῶς παλληκαρίσου μου καὶ στὴ φωτιὰ γεννήσου, ὁ στοιχειωτῆς ὁ πόνος μου νὰ μεγαλοπρεπίζει. Κι' ὄταν ὀλοκαυτώνεσαι γιὰ δίκιο καὶ γι' ἀγάπες τρέμει τὸ σύμπαν στὸ σεισμὸ καὶ στὴν ἀνάστασή σου. Ὡ! Παινεσέ μου τὴ χαρὰ τ' ἀλύγιστου θυμοῦ μου, πὸν δὲν τὸ καταδέχεται νὰ σκύψει τὸ κεφάλι, ραγιᾶς στὶς πίκρες, στοὺς καῦμούς καὶ στίγματινωσύνες. Ἄγγελος στὸν ἄγῶνα σου· καὶ νοῦς μέσα στὸ φῶς σου, νὰ ζῶ με τίς ἀνατολὲς γιὰ τῆς χαρᾶς τὰ νιάτα. Καὶ λάφι ν' ἀφονγκράζομαι στὴ πλατωσιὰ τῆς νύχτας τὸ φῶς πὸν χύθη σὰν κροῦνὸς καὶ καίει καὶ [λυτρώνει].

Στὴν ὁμορφιά σου λυτρωτῆς, καμάρης στὴν ἀν-
[τρεία σου,

τὸ θέλω νὰ λυτρώνουμαι καὶ νὰ παραδεισεύω, Τὸ δυνατό τραγούδι σου π' ἀθάνατο γεννιέται. Καὶ νιὸς νὰ ζῶ μέσα στὸ νιὸ ποτὲ νὰ μὴ πεθαίνω γήλιε λαμπέτη τῆς χαρᾶς! Ἔρωτα στοιχειωμένε! Φτεροῦγισε στὰ σπλάχνα μου φωτιὰ σου νὰ με [κάνεις...]

ΝΙΚΟΣ Γ. ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΡΥΟ ΚΑΙ ΠΕΙΝΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΤΟΥ

Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗ

□□

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'

ΜΕΣ' ΑΠΟ ΤΙΣ ΦΛΟΓΕΣ

□

—Γιατί άργεις τόσο, μητέρα; φώναξε πάνω στην άεελπισία του.

Ήταν όχτώ χρονών όταν πήγε φαντάρος ο πατέρας του, κι από τότε πέρασαν δυό χρόνια. Κυλούσαν οι μήνες χωρίς να τους νιώθει και χωρίς να καταλαβαίνει τίποτε από τη ζωή. Θαρρείς πως αυτός ο πόλεμος, που άρχισε έτσι ξαφνικά και άναπάντεχα, μπόδωνε το είναι του μ' ένα μαύρο πηχτό καπνό. Τό καταλάβαινε και δεν μπορούσε να ήσυχάσει, γιατί ήταν τριγυρισμένος από δυστυχία και άγωνίες.

Πολλές φορές βαριόταν να κάθεται μπροστά στο παράθυρο κοιτάζοντας τη λιγοστή κίνηση του δρόμου, σηκώνονταν κι έφευγε, γυρνούσε άσκοπα στην άδεια γειτονιά κάμποση ώρα, κι ύστερα ξαναμαζεύονταν πάλι για να ξανακαθίσει μπροστά στο κλειστό τζάμι του παραθύρου. Ήνωθε τον έαυτό του δεμένο μ' ένα πελώριο σκοινί και προσπαθούσε να το κόψει χωρίς να μπορεί.

Πριν φύγει ο πατέρας του, ήταν άλλοιωτικα. Η μητέρα του στροφούριζε χαρούμενη μέσα στο σπίτι κι αυτός έτρεχε ξένοιαστος κι ευτυχισμένος στη γειτονιά που δεν είχε βάσανα. Μά όταν έφυγε κείνος ένα πλατύ σύννεφο, ή δυστυχία, σκορπίστηκε ένα γύρω και ή φτώχεια, πράσινο φίδι τύλιξε το λαιμό προσπαθώντας να τον πνίξει. Δυστυχία και φτώχεια όταν γυρνούσε στη γειτονιά, δυστυχία και φτώχεια άνελέγητη όταν καθόταν μόνος στο σπίτι.

Πόσο ήθελε ο Γιάννης να μη ζούσε μέσα σ' εκείνο το σκοτεινό κι έρημο σπίτι, αλλά σ' ένα άλλο γεμάτο φώς κι ευτυχία. Είχε δει τέτοια σπίτια, που τ' άφωτα πλημμύριζαν τα δωμάτια και τους διαδρόμους, όταν άκόμη το πλατύ σύννεφο δεν είχε σκορπίσει τη φτώχεια και την πείνα, τότε που τον πήγε ο πατέρας του κεί πέρα. Ήταν μακριά, πέρ' από τη θάλασσα.

Πήγαινε το καράβι μακριά από το μι-

κρό τους λιμάνι. Αυτός διασκέδαζε κοιτάζοντας τα σπίτια της πολιτείας να ξεμακραίνουν. Τη θυμόταν άκόμη την άνοιχτή γαλάζια θάλασσα, τη θυμόταν γιατί φορούσε ελαφρύ ψάθινο καπέλο, που του το πήρε το μυρωμένο άγρι και το ανακάτωσε με τους άφρους της. Οι άνθρωποι με τα μπαστούνια πολεμούσαν να το πιάσουν κρεμασμένοι από την κουραστή του χαμηλού πλεούμενου, αλλά δεν μπόρεσαν.

Τό καπέλο έπλεε και χανόταν, ταξίδευε κι αυτό σ' άνοιχτά σαν καλοτάξιδο καϊκι. Έφευγε με πορεία αντίθετη από το μικρό τους πλεούμενο, που έσχιζε τη γαλανή έχταση. Λυπήθηκε πολύ ο Γιάννης για το χαμό του ψάθινου καπέλου και έκλαψε όταν είδε τους σκυμένους ανθρώπους να παρατάνε κάθε προσπάθεια. Τώρα που τό σκέφτεται, νομίζει πως ή άργη φυγή κείνου του ψάθινου καπέλου φανέρωνε τη φυγή της ευτυχίας και τον έρχομό της δυστυχίας που έρχόταν χωρίς να μπορείς να τη σταματήσεις. Ηθελε πάλι να βρισκόταν κοντά τους ο πατέρας του, να τον έπαιρνε όπως και τότε στην άγκαλιά του και να τον οδηγούσε σ' εκείνο το μαγικό ταξίδι, που ήταν σαν όνειρο, που δεν τελείωσε άκόμη.

—Πότε θα τον ξαναδώ τον πατέρα μου, συλλογίστηκε.

Ποτέ του δεν μπορούσε να φανταστεί αυτή την καταστροφή, που κυλούσε σά μιά μεγάλη πέτρα, σκέπαζε τον κόσμο κι ύστερα στάθηκε μπρός στο μικρό σπίτι, έγινε δυνατός σίφουνας, μπήκε μέσα και τ' ανακάτωσε όλα.

Μέσα τό δωμάτιο σκοτείνασε όλότεια. Ο Γιάννης σηκώθηκε, πήρε τα σπέρτα και άναψε τη λάμπα του πετρελαίου, για να βρει φώς ή

μητέρα όταν θα έρχόταν. Συγύρισε λίγο τό τραπέζι και πήγε πάλι στον καναπέ. Ξανακούμπησε στο περβάζι του παραθύρου, μα ένωσε τον παγωμένο άέρα να μπαίνει από τη χαραμάδα.

Ο ούρανός είχε καθαρίσει και τ' άστέρια πύκνωσαν καλά. Εάπλωσε. Νύσταζε και πεινούσε. Έκλεισε τα μάτια κι άποκοιμήθηκε. Φαντάστηκε πως ο πελώριος ούρανός κατέβηκε και σκέπασε τη σκεπή του σπιτιού του. Κι ύστερα είδε τη μητέρα του. Μπήκε στο δωμάτιο, μιά στιγμή μόνο, τον φίλησε και βγήκε πάλι τυλιγμένη σε βαρύ πένθιμο μανδύα. Χάθηκε πετώντας άνάλαφρη στο κενό...

Ο Γιάννης πετάχτηκε τρομαγμένος. Τί είχε άπογίνει ή μητέρα που άργούσε; Οι σκοτεινές σκέψεις που λίγο πριν χόρευαν στο μυαλό του ξαναγύρισαν πάλι πιδ σκοτεινές. Δεν ήθελε τίποτε άλλο κείνη την ώρα. Τίποτε άλλο από τη μητέρα του.

Ξαφνικά άκουσε σιγανό χτύπημα στη ξόπορτα. Τέντωσε όλες του τις αισθήσεις περιμένοντας ν' άκούσει κι άλλο χτύπημα αλλά δεν άκουσε. Σηκώθηκε ν' άνοίξει. Εί-δε τον παπού του.

—Μόνος, παιδί μου;
—Μόνος.
—Καλά, πως δεν ήρθε άκόμα ή μητέρα σου; ρώτησε ο παπούς μπαίνοντας στο δωμάτιο.

—Καλά έκανες και ήρθες, παπού, γιατί φοβόμουν μόνάχος έδω μέσα.

—Νωρίς είναι άκόμη, είπε ο γέρος. Άλλά έπρεπε νάρθει.

Πλησίασε τό παράθυρο και τό άνοιξε. Ο άστροφώτιστος ούρανός έρχιχε άρκετό φώς στο δρόμο. Τό δλόγομο φεγγάρι κρυφόπαιζε με τ' άραιά γκρίζα σύννεφα, κυλούσε, ξανάβγαυε σκορπόντας υποκίτρινο φώς. Ήνωθε βάρος στο στήθος. Σά να μπήκε μιά πλατειά πέτρα μπροστά στο στήθος του και έκλεισε την καρδιά του. Έκλεισε τό παράθυρο για να μη μπαίνει τό κρύο και κάθισε δίπλα στο παιδί. Κοίταξε τα μεγάλα του γαλάζια μάτια και του φάνηκε πως έβλεπε την ψυχή του. Πόσο άμέριμνη έπρεπε να ήταν. Μακάρι να μπορούσε και τό παιδί να δει στα δικά του γεροντίστικα μάτια την ίδια γαλήνη. Τη γαλήνη που δεν ύπήρχε στην καρδιά του.

—Α, ή γαλήνη, σκέφτηκε. Χρόνια τώρα πέταξε από μένα. Πότε θα τελειώσει αυτός ο πόλεμος, να

δούνε μιά άσπρη μέρα κι αυτά τα παιδιά. Μά γιατί άργεί ή μάνα σου, παιδί μου; ρώτησε άπότομα.

—Ετσι άργεί δυό μέρες τώρα, παπού. Κάνουν νυχτέρια.

—Παράξενο πράμα. Δεν έπρεπε να κάθεται τη νύχτα. Δεν άκούει τί γίνεται έξω;

—Άλλά μετάνιωσε ο γέρος γι' αυτό που είπε, γιατί κατάλαβε πως δεν έπρεπε να μιλήσει έτσι μπροστά στο παιδί. Ήνωσε φόβο, σά να προμηνούσε κακό κείνη ή άργοπορία της. Ο νούς του για μιά στιγμή ξαναγύρισε στα περασμένα.

Ποτές άλλοτε, στα χρόνια που στοιβάχτηκαν πάνω στη θάχη του, δε θυμόταν ένα τόσο άλλόκοτο συναισθημα να πλημμυρίζει τό στήθος του. Ένας παράξενος φόβος για τη ζωή που έρχόταν και έφευγε και ξαναγύριζε και δεν τελείωνε καμιά φορά πάνω στη γής.

—Είμαι πολύ νωρίς άκόμη βέβαια.

—Γιατί μιλάς έτσι, παπού;

—Καλύτερα να ξαπλώσεις. Έφαγες;

—Όχι.

—Έχετε τίποτε σήμερα;

Ο γέρος δεν πήρε άπάντηση. Γύρισε και κοίταξε τό παιδί που άποκοιμήθηκε πάνω στον καναπέ και σά να ήσυχάσε λιγάκι.

Σηκώθηκε, πήρε μιά κουβέρτα από τό κρεβάτι και την έριξε πάνω του.

—Αφού έχει μικρό παιδί, δεν πρέπει ν' άργεί ή κόρη μου. Ο κόσμος είναι άνω κάτω. Έπρεπε να μαζεύεται νωρίς.

Άκουσε βήματα στο δρόμο. Χτύπησε ή καρδιά του. Κοίταξε από τό άνοιχτό παράθυρο. Τα βήματα άκούστηκαν λίγο άκόμη και χάθηκαν σιγά σιγά στην ήσυχία του βραδιού.

Πόσο ήσυχη είναι ή βραδιά άπόψε, μουμούρισε.

Μά ξαφνικά του πέρασε από τό μυαλό, πως ή ήσυχία αυτή θα ξεσπούσε κάπου. Τέντωσε την προσοχή του σά να ήθελε ν' άφουγ-

κραστεί, σά για να μαντέψει και να έμποδίσει τό κακό αν ήτανε νάρθει. Την βραδινή τούτη ώρα, ο άνθρωπος αυτός που καθόταν συλλογισμένος δίπλα στο άποκοιμισμένο παιδί, μπροστά στο άνοιχτό παράθυρο, ήταν σαν ένα φοβισμένο κι άνήσυχο σκυλί, που ρουθούνιζε μέσα στον άέρα προσπαθώντας να μωριστεί και να ξετρυνώσει άόρατο έχθρό.

—Ήσυχασε, παιδάκι μου, μουρούρισε. Είσαι ή ρίζα για μιά καινούρια οικογένεια πιδ ευτυχισμένη από τη δική μου.

Του ήρθε να φύγει, να χωθεί στο σπίτι του ν' αναπάψει τό κουρασμένο του κορμί, γιατί είχε τρέξει πολύ σήμερα για να οικονομήσει τό ψωμί του. Να ξεκουραστεί, κι αύριο πάλι είχε ο Θεός. Όστόσο ήθελε να την δει την κόρη του, να της παραδώσει τό παιδί που κοιμόταν και να ήσυχάσει τό μυαλό του. Νομίζε πως αν έκλεινε τα μάτια του θα χανόταν τό βάρος της καρδιάς του και θα κοβόταν ή άνησυχία και ο φόβος του.

Μά όσο άργούσε, όσο περνούσε ή ώρα και άραίωναν τα βήματα των παραστικτών τόσο ή στενοχώρια του μεγάλωνε. Απόθεσε άπαιλά τό παιδί πάνω στον καναπέ και σηκώθηκε. Άνοιξε την πόρτα του δρόμου, έριξε μιά ματιά ως κάτω μακριά στη σιωπηλή άπλα που χανόνταν σε μαϊάνδρους και δεν είδε τίποτα. Προχώρησε λίγο και ξεμάκρυνε ως τό τρίστορατο. Ήσυχία. Βέβαια δεν ήταν άργά και τό παγερό φώς του φεγγαριού σκορπούσε φωτίζοντας όλα ένα γύρω, αλλά οι άνθρωποι έφευγαν βιαστικοί να κρυφτούν στα σπίτια τους σά να τους κυνηγούσαν. Γύρισε πίσω. Άφησε γυρτή την πόρτα και ξαναμπήκε στο δωμάτιο.

Άκουσε χτύπημα σιγανό στο παράθυρο. Έτρεξε κοντά. Την είδε.

—Σστ, έκανε. Κοιμάται τό παιδί. Έχω γυρτή την πόρτα. Σπρώξε ν' άνοίξει.

—Ναι.

Η Χριστίνα μπήκε στο δωμάτιο. Τό πρόσωπό της φαινόταν κομμένο. Ο γέρος, χρόνια τώρα, με μιά ματιά που έρχιχε στο πρόσωπο της κόρης του, καταλάβαινε τη λύπη της. Την κοίταξε κατόματα και είδε όλη την στενοχώρια που πίεζε την καρδιά της.

—Γιατί είσαι έτσι;

—Ναι.

Τό πρόσωπό της φαινόταν κομμένο. Ο γέρος, χρόνια τώρα, με μιά ματιά που έρχιχε στο πρόσωπο της κόρης του, καταλάβαινε τη λύπη της. Την κοίταξε κατόματα και είδε όλη την στενοχώρια που πίεζε την καρδιά της.

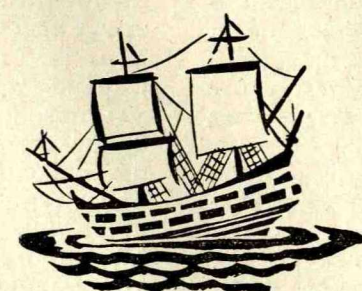
—Γιατί είσαι έτσι;

—Ναι.

Τό πρόσωπό της φαινόταν κομμένο. Ο γέρος, χρόνια τώρα, με μιά ματιά που έρχιχε στο πρόσωπο της κόρης του, καταλάβαινε τη λύπη της. Την κοίταξε κατόματα και είδε όλη την στενοχώρια που πίεζε την καρδιά της.

—Γιατί είσαι έτσι;

—Ναι.

(Άκολουθεί)

Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΟΥ PAUL VALÉRY

Οταν έγραψε ένα πρόλογο στο σχόλιο του M.G. Cohen πάνω στο Ναυτικό του Νεκροταφείο ο Paul Valéry έιπε: «Είμαι συνηθισμένος να με ξεκαθαρίζουνε να με φτωχαίνουνε ή να με πλουτίζουνε να με έξυμνούνε ή να με χαντακώνουνε μέχρι που να μην καταλαβαίνω και γώ ο ίδιος για ποιόν μιλάνε».

Δέν έχουμε την άσυλλόγιστη πρόθεση να «ξεκαθαρίσουμε» τον Paul Valéry. Περιορίζουμε τη φιλοδοξία μας στο να προσπαθήσουμε να συλλάβουμε την αντίληψη του συγγραφέα του Ναυτικού Νεκροταφείου πάνω στην ποίηση που μεταχειριζότανε για να γράφει τὰ έργα του.

Όταν για πρώτη φορά ένας αναγνώστης διαβάσει ένα ποίημα του Paul Valéry παραξενεύεται από την χασοτική διάταξη των λέξεων, από τη σύνταξη. Απογοητεύεται κανείς στην αρχή και τούρχει να κλείσει το βιβλίο και να το βάλει μαζί με κείνα που στολίζουν τη βιβλιοθήκη, χωρίς να πλουτίζουνε το μυαλό. Αυτό συμβαίνει γιατί κατά τη γνώμη του Paul Valéry κάθε έργο πρέπει να παρουσιάζει δυσκολία για κείνον που το δημιουργεί και πρόβλημα για κείνον που θέλει να το απολαύσει. «Εγώ, λέει χαρακτηριστικά, δέν νοιώθω τίποτα από ένα βιβλίο που δέν μου αντίστέκεται». Τι σημαίνει αυτό; Τι άλλο παρά ότι ένα κείμενο δέν έχει καθόλου γοητεία όταν βρίσκει κανείς τις ιδέες έντελώς έτοιμες, τις εικόνες σε τέλεια σύνθεση και το σύνολο σε λογικό είρμό. Το διάβασμα δέν πρέπει να είναι άνετο. Γνωρίζοντας το ό αναγνώστης πρέπει να χάνει την έλπίδα πως θα μείνει «παθητικός» αλλά πως θα υποχρεωθεί να γίνει «μισο-δημιουργός». Πρέπει να ξαναδημιουργήσει τις ιδέες και τις εικόνες που συνέλαβε και αντίληφθηκε ο συγγραφέας. Θα χρειαστεί, από μέρος του, μία προσπάθεια να ξεπεράσει τον έαυτό του. Θα ξεφύγει από τον κόσμο όπου τὰ λόγια και οι πράξεις έχουν λογικό σειρά για να μπει σ' έναν έντελως άλλοιωτικό που δέν είναι παρά άρμονία, ένωση, μυστικισμός. Έναν κόσμο στο όποιο το ποσοτικό έξοστρακίζεται σε όφελος του ποιοτικού, των «grands intenses» — έντονης μεγαλοσύνης — όπως θάλεγε ο Bergson.

Και αυτή ή φυγή θα γίνει και με την αίσθητη μορφή του λόγου και με την άξια του σε ανταλλαγή ιδεών. Συνοπτικά, αν καταλαβαίνουμε καλά τη σκέψη του Paul Valéry εκείνο που πρέπει να αποφύγουμε όπως τ'όγραψε ο συγγραφέας των «Données Immédiales de la conscience», είναι ή συγκεκριμένη λέξη, ή βάρβαρη που τὰ τσακίζει όλα ή που τουλάχιστον σκεπάσει τις λεπτές και φευγαλέες έντυπώσεις της άτομικής μας συνείδησης.

Αυτός είναι ο ίδιος ο όρισμός της ποίησης του Valéry. Δέν δέχεται τη λέξη με το συγκεκριμένο νόημα, δέν της αναγνωρίζει κανένα νόημα. Δέν έχει παρά μουσική άξια. Είναι ένας ήχος, ένα ρυθμικό στοιχείο με προέκταση άοριστη και σε μεγάλη ποικιλία. Όπως ο κόσμος

των καθαρών ήχων, λέει ο Paul Valéry, που αναγνωρίζεται άμέσως στο άκουσμα, βγήκε από τη μουσική, έτσι και το ποιητικό πνεύμα πρέπει να ενεργεί πάνω στη γλώσσα. Ο ποιητής λοιπόν δέν πρέπει να γυρεύει μέσα στη γλώσσα των λέξεων εκείνες που εκφράζουν καλλίτερα τη σκέψη του, αλλά όσες του δίνουν καλλίτερο ρυθμό. Δέν πρέπει να προσπαθεί να δώσει πρωταρχική θέση στην έννοια ενός κειμένου αλλά στη μουσική του άξια. «Γιατί, λέει ο Paul Valéry: δέν υπάρχει άληθινή έννοια σ' ένα κείμενο».

Στον Mallarmé έμαθε πως ή ποίηση δέν βασίζεται παρά στη γοητευτική άρετή της γλώσσας. Σαν τον συγγραφέα της «Ηρωδιάδας» και των «Λουλουδιών» με την άπιθανη και καταπληκτική προσέγγιση των λέξεων που τραγουδούν παράξενα με την μουσική λάμψη και την πρωτότυπη πληρότητα του στίχου, πρέπει να καταφέρει να δώσει ό,τι υπάρχει το πιο δυνατό στην αρχική ποίηση: τη μαγική έκφραση.

Νά, το κλειδί του αίνιγματος του Valéry. Η τέχνη σ' ένα ποιητικό έργο πρέπει να τείνει προς τη σύνθεση της γοητείας. Κι αυτή ή γοητεία δέν χρειάζεται σαφήνεια. Αντίθετα ή ασάφεια της είναι σχεδόν απαραίτητη. Ο τόνος και ή φωνή πρέπει να προτιμηθούν από το κατανοητό γιατί άπευθύνονται περισσότερο στη ζωή μας παρά στο μυαλό μας. Έτσι άπαλλαγμένος από την υλικότητα των λέξεων, από τη γραμματική και από τη λογική άκόμα, ο συγγραφέας μπορεί να δοκιμάσει την άναπαράσταση του μυστήριου που έχουν τὰ πράγματα με το μυστήριο της γλώσσας, όπως τ'όκανε ο Mallarmé.

Μά, θα πει κανένας, με το ν' άρνιόμαστε στην λέξη κάθε αόθυπόστατη άξια κατανόησης και να της αναγνωρίζουμε μοναχά μία διεγερτική και μαγική δύναμη, κινδυνεύουμε να μην μπορούμε να μεταδώσουμε τη σκέψη. Πραγματικά, όποια και νάνα ή μουσική δύναμη του στίχου, όποια και νάνα ή παράδοση πληρότητά του, όσο παράδοξες και άσυνήθιστες νάνα οι λέξεις του, τίποτα δέν άποδειχνει πως θα κάνουν στον αναγνώστη την έντύπωση που θέλει ο συγγραφέας, ή πως θα τον κάνουν κύριο των ιδεών του.

Ο Paul Valéry την προείδε αυτή την αντίρρηση και έχει την άπάντηση. «Αν με το έργο του ο ποιητής δέν καταφέρνει να δώσει την έντύπωση που θέλει αυτό όφείλεται, λέει, στην άνισότητα της αντίληψης και άκόμα στην σκοτεινιά των ιδίων των πραγμάτων. «Η φύση, λέει, δέν υποσχέθηκε να μάς προσφέρει αντικείμενα που εκφράζονται με μορφές άπλης γλώσσας και ούτε οι συγκινήσεις ούτε και οι θρησκευτές άκόμα δέν είναι άπαλλαγμένες από όχι όρθολογιστικές εκφράσεις. Θα προσθέσω συνεχίζει, πως ή τέλεια μεταβίβαση της σκέψης είναι χίμαιρα και πως ή όλοκληρωτική μεταβολή του λόγου σε σκέψη έχει για άποτέλεσμα την πλήρη κατάργηση της φόρμας».

(Στο έπόμενο το τέλος) Frère BASILIDE

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΖΩΗ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Γ. Μ. Πολιτάρχη, Η κοιλιά του ήλιου (διηγήματα).

Ο Γ. Πολιτάρχη με το νέο του βιβλίο βρίσκεται στο πιο καλότυχο σημείο του ταλέντου του. Και δέν θα είναι υπερβολικό αν πώ πως μέσα στη χαλεπότητα των καιρών ή προσφορά του Πολιτάρχη μάς γεμίζει με άισιοδοξία για την εξέλιξη του νεοελληνικού διηγήματος. «Η κοιλιά του ήλιου» αντίθετα με τον «Αγριόγατο και ή Άκριβή» του ίδιου συγγραφέα βρίσκεται σε κοσμοπολίτικο επίπεδο. Οι χαρακτήρες των προσώπων χρωματίζονται με χρώματα κι ή διήγηση είναι λαγαρή και ξάστερη. Τὰ διηγηματικά στοιχεία, που τόσο οι προχειρογράφοι παραμερίζουν, στην «Κοιλιά του ήλιου» βρίσκουν την πιο ειλικρινή δικαίωσή τους. Η άγωνία της εποχής μας συμπυκνωμένη βρίσκεται στις σειρές της νουβέλλας του Πολιτάρχη. Γι' αυτό είναι καλοπρόσδεχτο το νέο βιβλίο του και περιμένουμε τη συμπλήρωση του κύκλου που αρχίζει με την «Κοιλιά του ήλιου» ο Πολιτάρχη.

□□

Έλλησ Νεζερίτη, Μύκονος

Μ' άνυπόκριτη χαρά χαιρετίζω την εμφάνιση του πρώτου βιβλίου της Έλλησ Νεζερίτη. Κι αυτό γιατί ήμουν ο πρώτος που παρακίνησα το ταλέντο της να φανεύει. Η Έλλη Νεζερίτη παρουσιάζει στο τουριστικό μοτίβο μία νέα πνοή. Μακριά από τις ξερες κι άνούσιες περιγραφές λογοτεχνικές πλακέτες που μεταφέρουν σε πραγματικά πεδία τέχνης. Οι φράσεις καλοδουλεμένες και άνεπιτήδευτες. Πραγματικά ώμορφες. Ποτέ δέν ξεχνιούνται φράσεις σαν αυτή: Μονότονα κυλάν οι στάλες απ' το λούκι στο στενό καλντερίμι κι' οι άνθρωποι τρυπωμένοι στα σπτικά τους, βλέπουνε τη σταλαματιά να παιγνιδίζει στα μάτια τους, περιμένοντας από στιγμή σε στιγμή να πέσει. Η δνίς Νεζερίτη βρίσκεται σε πολύ καλό δρόμο και πατάει σε στερεο χώμα. Το πρώτο της βιβλίο δίνει πολλές υποσχέσεις.

□□

Γιάννη Βεργιόγλου, Φωτοσκίες (ποιήματα).

Ο κ. Γιάννης Βεργιόγλου επιχειρεί το πρώτο του ταξίδι στην ποιητική έκφραση. Είναι νέος και έχει για αυτό όλη τη συμπάθειά μας. Η στήλη αυτή δέν θα σταθεί με κριτική διάθεση άπέναντι του. Διαπιστώνει μόνο πως είναι μακριά απ' τις σουρρεαλιστικές άκρότητες. Κι' είναι παρήγορο για νέους άνθρωπους το ότι δέν παρασύρονται απ' τις έξτρεμιστικές προχειρότητες των καιρών και δέν σπαταλούν σ' άσκοπες άκροβασίες το ταλέντο τους.

N. ΜΠΟΧΛΟΥΡΟΣ

□□

Α. Χρ. Σταμέλου, Νεραϊδοφιλήματα (ποιήματα).

Κι' ο κ. Α. Σταμέλος είναι πρωτοφανέρωτος. Δουλεύει σε στίχο της παράδοσης. Χαιρετώ την εμφάνιση του και προσμένω νέα δείγματα της τέχνης του γιατί φαίνεται πως έχει ταλέντο.

□□

Ζήση Σκάρου, Χορραγή (διηγήματα)

Ο κ. Σκάρος είναι μοναδικός ύσως σημερινός δημιουργός που συνεχίζοντας την παράδοση της ήθογραφίας, καταφέρνει να συνενώσει στοιχεία από τη βιομηχανοποιημένη και άπάνθρωπη εποχή μας με τη γαλήνια και άνθρωπιστική στενή κοινωνία της επαρχίας. Τὰ χωριατόπαιδα που πέφτουνε θύματα ανθρώπων της πολιτείας, ή κάποιους άλλους ήρωές του ξένους άπό τις μικρότητες του κόσμου, παληκάκια που βρίσκονται χαμένα στον κόσμο. Έδώ φαίνεται ένας άνθρωπος που ξέρει να πιάσει την ανθρώπινη ψυχή και να δημιουργήσει τύπους. Κάτι όμως λείπει από τὰ διηγήματα του κ. Σκάρου. Κάπου κάπου κλείνουν μ' έναν άνεκδοτολογικό τρόπο που δέν καταφέρνει να μάς πείσει. Μία όμως είναι ή αλήθεια: Κλείνοντας, το βιβλίο, που διαβάστηκε ευχάριστα, βλέπει κανείς ότι βρίσκεται μπροστά σε ρωμαλαίο ταλέντο ώριμου πια συγγραφέα.

Γ. Μ. Π.

Alex. Steinmetz

Το όνομα του σοφού νεοελληνιστή και κριτικού κ. Steinmetz έχει συνδεθεί με όσα μεγάλα νεοελληνικά γράμματα Τώρα ή Έλλάδα έχει τη χαρά να τον φιλοξενεί κι' έπάζια ο πνευματικός κόσμος τον τίμησε.

□□

G. H. Aufrère

Ο γάλλος νεοελληνιστής και ποιητής κ. G. H. Aufrère προσφέρει μεγάλες όπηρεσίες στα νεοελληνικά γράμματα μεταφράζοντας τα στη μητρική του γλώσσα, και μάλιστα τόσο, όσο κανείς μέχρι σήμερα γάλλος μεταφραστής. Στο διαλεχτό περιοδικό «Πορεία της Γαλλίας» έχει παρουσιάσει δείγματα της μεγάλης του αυτής προσπάθειας που έκαναν έντύπωση τεράστια έδω και προξένησαν τον δικαιο έπαινο και τη συγκίνησή μας. Οι Έλληνες ποιητές και πεζογράφοι έχουν την τύχη να μεταφραστούν από έναν Γάλλο που κατέχει όριστα τη γλώσσα τους, και που είναι ο ίδιος ποιητής με σπάνιο ταλέντο. Το περιοδικό μας τιμά σήμερα με λίγα λόγια τον άξιο Γάλλο συνάδελφο, κριτικό και ποιητή, αλλά και μεγάλο φίλο της Έλλάδας.

Φ. Α.

□□

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
(Συνέχεια από τη σελ. 1)

μάντης χρησιμοποίησε αυτή τη γλώσσα, τη λαϊκή έκκλησιαστική, άφου την διαμόρφωσε λογοτεχνικά, επί τούτοις, για ν' αποδόσει πισώτερα και άκριβέστερα τον χριστιανικό παγανισμό του που με το έργο του ήθελε να εκφράσει.

Και ο χριστιανισμός που κυριαρχεί μέσα στο έργο του Παπαδιαμάντη, δέν είναι επινόημα δικό του, αλλά του λαού μας που τον ένώνει με τους άρχαίους.

Κοντολογίς ο Παπαδιαμάντης, ως μη θεωρηθή σαν άσέβεια, όπηξε ένας χριστιανός ειδωλωλάτης. Κι' ύσως ύσως μόνο για αυτό μεγάλος.

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΚΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Λάβαμε το τελευταίο τεύχος του περιοδικού «Ο Νέος Νουμάς».

νέος καλλιτέχνης

ΜΑΣ ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

ΣΕ ΜΙΑ νέα σχετικά λογοτεχνία σάν τή δική μας, είναι φυσικό νά υπάρχουν ἐλλείψεις και κενά. Καθώς μάλιστα ἡ φιλολογική παραγωγή δέ συμμορφώνεται μέ κανέναν κανόνα ρυθμιστικό, μέ καμιά ιδεατή τάξη, ἀλλ' ἀκολουθαίει μονάχα τὸ κέφι τῶν συγγραφέων και τις ὁρέξεις τοῦ κοινοῦ (γιὰ νά μὴν ποῦμε τίποτε και γιὰ τὴν αὐθαιρεσία, πολλές φορές, τοῦ τρίτου παράγοντα: τῶν ἐκδοτῶν), δὲ μπορεῖ παρά οἱ ἐκδηλώσεις τῆς λογοτεχνίας μας νά ἔχουν ἕναν ἀσυντόνιστο χαρακτήρα, πού ταιριάζει ἄλλωστε μέ τὴν ἀπροσχεδίαστη, αὐθόρμητη φύση τῆς τέχνης. Ὁπωσδήποτε, ὑπάρχει πάντα περιθώριο γιὰ ὀρισμένες παρατηρήσεις, πού χωρὶς νά θίγουν τὸ δικαίωμα τοῦ καθενὸς νά δίνει ὅτι ἔχει ἢ νά ζηταίει ὅτι θέλει, ἀποβλέπουν στό νά ἐπισημάνουν μερικὲς τρέχουσες ἀνάγκες και νά παρακινήσουν, ἐνδεχόμενα, στὴν κατά ἕναν τρόπο πλήρωσή τους.

Βλέπουμε κάθε τόσο μαζί μέ πρωτότυπα ἔργα νά δημοσιεύονται και μεταφράσεις. Ἡ ἀναλογία μάλιστα τῶν δευτέρου ἀπέναντι στό πρώτο εἶναι ἀρκετὰ μεγάλη, μπορεῖ και ἰσόποση. Αὐτὸ δείχνει πόσο πολὺ διψοῦν οἱ ἀναγνώστες νά ἔρθουν σ' ἔμμεση ἐπαφή (ἀφοῦ δὲν τοὺς ἔχουν στὴ γλώσσα τους) μέ ξένους συγγραφεῖς, μέ καθιερωμένα ὀνόματα τῆς εὐρωπαϊκῆς και, τελευταία, τῆς ἀμερικανικῆς λογοτεχνίας. Δείχνει ἀκόμα πόσο και οἱ ἐκδότες προτιμοῦν συχνά, γιὰ νά ἐξασφαλίσουν τὸ ἐμπόρεμά τους, νά βγάξουν μεταφράσεις κορυφαίων τῆς διεθνοῦς φιλολογίας ἀντὶ νά ριψοκινδυνεύουν τὰ κεφάλαιά τους σ' ἐμφανίσεις ὁμοειδῶν τους, κατακυρωμένων ἢ ὄχι ἀπὸ τὴν κοινὴ γνώμη. Ἄς προστεθεῖ πὼς στὴν περίπτωση τῶν μεταφράσεων οἱ ἐκδοτικοὶ οἱ-κοι, μέ λίγα μεταφραστικά, ξεμπερδεύουν κι ἀπὸ τὰ συγγραφικὰ δικαιώματα.

Ἄλλὰ και οἱ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων μας ποτὲ δὲν ἔχασαν τὸ χρέος τους πρὸς τις ξένες λογοτεχνίες και μάλιστα τὴν ἀρχαιοελληνική, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἀκόμη τοῦ Βηλαρᾶ (μέ τὸν πλατωνικὸ Κρίτωνα και τὴν παράφραση τῆς Βατραχομουμαχίας) ὡς τὸν Πάλλη και τὸ Γρυπάρη και τὸσους ἄλλους ἀξιους συνεχιστές τους, πού δὲ δίστασαν νά διαθέσουν ἕνα μέρος ἀπὸ τὴν δημιουργική τους ἰκανότητα, κάποτε και ὀλόκληρη σχεδὸν (ὅπως ὁ Βάσος Δασκαλάκης μέ τὸ Χάμσον), γιὰ νά μᾶς ξαναπλάσουν εὐσυνείδητα κι ἐμπνευσμένα ὑπέροχες σελίδες ἀπρόσιτων γιὰ τοὺς πολλοὺς ποιητῶν και πεζογράφων. Αὐτὸ τὸ δόσιμο στόν ξένο στοχασμό, στόν ἀλλότριον λόγο, και μάλιστα ὅταν τυχαίνει νά εἶναι ποιητικός—πού τότε ἀπαιτεῖ ἀπόλυτην ὑποταγή, συνταύτιση μέ τὸ πρωτότυπο κι ἐξαφάνιση μέσα σ' αὐτὸ τοῦ ἴδιου τοῦ μεταφραστή—, εἶναι ἀπὸ τὰ συγκινητικώτερα δείγματα πνευματικῆς ἀφοσίωσης και κάποτε αὐτοθυσίας. Ἀρκεῖ ν' ἀναφέρουμε σχετικά τὸ παράδειγμα τοῦ Γρυπάρη, ἀκόμα και τοῦ Πολυλά.

Στὸ διάστημα τοῦ ὑπερεκατόχρονου ἐλεύθερου, ἄς ποῦμε, ἐθνικοῦ μας βίου, ἀλλὰ προπάντων ἀπὸ τις ἀρχὲς τοῦ αἰώνα μας και δῶθε, πιὸ πολὺ κίβλας ἔπειτ' ἀπ' τοὺς δυὸ παγκόσμιους πολέμους, ἀποχτήσαμε σιγά σιγά, χάρις μονάχα στὴ φιλότιμη ἀτομική πρωτοβουλία και χωρὶς καμιά γενικότερη ὑποστήριξη, σὲ ἀριστες, καλὲς ἢ μέτριες μεταφράσεις, ἕνα πλῆθος ἔργα τῆς ξένης ἢ τῆς ἀρχαίας μας γραμματείας. Μπορεῖ πιὰ ὅποιος θέλει νά λάβει μιὰ ἰδέα ἀπὸ Ὅμηρο, τραγικούς, Πίνδαρο και ἄλλους λυρικούς. Θουκυδίδη και ἀττικὸς πεζογράφους, Ἁγία Γραφή, Δάντη, Θεοβάντες, Βοκάκιο, Σαίξπηρ, Γκαίτε, Σίλλερ, Χάινε, Βιγιόν, Μολιέρο, Μπωντελαίρ, Ντεκάρτ, Σταντάλ, Φλωμπέρ, Οὐάιλντ, Νίτσε, Ρολλάν, Σῶ, Ὁ'Νήλ, Σκανδιναβοὺς, Ρώσους κλπ. Ὑπάρχουν ὅμως τόσο ἄλλοι συγγραφεῖς, τόσα ἄλλα βιβλία, ἔμμετρα και πεζά, πού περιμένουν ὄχι ἀπλῶς τὸ μεταφραστὴ τους, τὸν ἕναν, τὸν τυχαῖο, ἀλλὰ στρατιὰ ὀλόκληρη ἀπὸ προετοιμασμένους, ἀποστολικὸς μεταφραστὲς πού θὰ ἔχουν τὸ ζήλο και τὴν ἰκανότητα νά μετουσιώσουν και νά διαλαλήσουν τὸ λόγο τῆς Τέχνης. Ἄς μὴν ξεχνάμε πὼς ὅλος σχεδὸν ὁ Ἀριστοφάνης, οἱ Λατίνοι, ὁ Πετρόαρχης, ὁ Τσῶσερ, ὁ Σοιῖφτ, ὁ Ρουσσώ, ὁ Σέλλεϋ, ὁ Πούσκιν, ὁ καλύτερος Ντίκενς, ὁ καλύτερος Μπαλζάκ, ὁ καλύτερος Τολστόι και Τσέχωφ και Γκόρκι, ὁ Στρίντμπεργκ, ἡ Λάγκερλεφ, ὁ Γκαλσγκουόρθη, ὁ Πιραντέλλο, ὁ Σίνκλαιρ Λιούις, τόσο και τόσο κορυφαῖοι τοῦ πνεύματος, κήρυκες τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, περιμένουν ἀκόμα— πεθαμένοι ἀγέννητοι γιὰ μᾶς— νά βροῦν λαλιά, νά μᾶς παρασταθοῦν ἐλληνογλωσσοί.

Εἶναι καιρὸς οἱ μεγάλοι αὐτοὶ δημιουργοὶ νά διασπᾶσουν τὸ γλωσσικὸ τεῖχος πού τοὺς χωρίζει ἀπὸ τὸ λαὸ μας, πού τοὺς περιορίζει σὲ μιὰ ἀριστοκρατικὴ γνωριμία μέ ὀρισμένους ἐπίλεκτους, προνομιούχους ἀναγνώστες, γλωσσομαθεῖς ἢ κάτοχους τῆς κλασσικῆς παιδείας. Πότε θὰ δημιουργηθοῦν και στὸν τόσο μας οἱ προϋποθέσεις ἐκείνες πού θὰ ἐπιτρέψουν, ἂν ὄχι και νά παρακινήσουν τοὺς ἀξιους μεταφραστὲς μας νά ἐπιδοθοῦν σὲ ξαναπλάσιμο ξένων ὀνομαστῶν βιβλίων τῆς προτιμησῆς τους πού νά τὰ θέσουν στὴ χρῆση τοῦ πολλοῦ κοινοῦ. Σήμερα ἐπικρατοῦν τέτοιοι ἐκδοτικοὶ και βιβλιοπωλιακοὶ ὄροι, πού κάθε σχετικὴ τάση μαραινέται, κάθε ἀνώτερη πρωτοβουλία νεκρώνεται. Ὅλοι ἔχουν πέσει μέ τὰ μοῦτρα στ' ἀστυνομικὰ ἢ σαχλοερωτικὰ μυθιστορήματα και, τὸ πολὺ πολὺ, στὸν ταλαίπωρο Τσβάιχ πού κρεουργεῖται ἀσπλαχνα σὲ διασκευὲς ἢ μεταφράσεις ἀπὸ δευτέρου χέρι, ἀπόλυτος μονάρχης τοῦ πεζοῦ λόγου και, ἀκόμα χειρότερα, ἀντὶ νά συνηθίσουμε τὸ κοινὸ μας σὲ ὄλο διαλεχτότερη πνευματικὴ τροφή, τὸ κατεβάζουμε χρόνο μέ τὸ χρόνο (φέτος π.χ. μέ τ' ἀπερίγραπτα ἐκεῖνα «εἰκονογραφημένα») σ' ἕνα ἐπίπεδο κατώτερο ὄχι μονάχα τοῦ ἱστορικοῦ πολιτισμοῦ μας, γιὰ τὸν ὁποῖο καυχώμαστε στὴν ὑψηλὴ, ἀλλὰ και κάθε ἐννοιας αἰσθητικῆς. Τί διάβολο! Χάθηκε ἀπ' αὐτὸν τὸν τόπο ἡ συναίσθηση τῆς πνευματικῆς εὐθύνης; Και δὲ θὰ ἦταν προτιμότερο, ἀντὶ νά μεταφράζουμε ἀνώνυμα Ντελλῦ και Ντεκομποᾶ γιὰ δεκαρολογία ἢ νά τυπώνουμε ἀσημαντὰ δικά μας ἀπὸ ματαιοδοξία, νά ἐτοιμάζουμε ὁ καθένας μας και ἀπὸ μιὰ μετάφραση τῆς προκοπῆς, περιμένοντας ἔστω καλύτερες μέρες γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τους;

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ